

	अथ पञ्चदशोऽध्यायः पुरुषोत्तमयोगः	atha pañcadaśo'dhyāyaḥ puruṣottama-yogaḥ
1	श्रीभगवानुवाच ऊर्ध्वमूलमधःशाखम् अश्वत्थं प्राहुरव्ययम् । छन्दांसि यस्य पर्णानि यस्तं वेद स वेदवित् ॥१॥	śrī bhagavān uvāca ūrdhvamūlam adhaḥ-śākham aśvattham prāhur avyayam chandāmsi yasya parṇāni yas tam veda sa vedavit
2	अधश्चोर्ध्वं प्रसृतास्तस्य शाखाः गुणप्रवृद्धा विषयप्रवालाः। अधश्च मूलान्यनुसंततानि कर्मानुबन्धीनि मनुष्यलोके ॥२॥	adhaś-cordhvam prasrtās-tasya śākhāḥ guṇa-pravṛddhā viṣaya-pravālāḥ adhaśca mūlān-yanu-saṁtā-tāni karmānu-bandhīni manuṣya-loke
3	न रूपमस्येह तथोपलभ्यते नान्तो न चादिर्न च संप्रतिष्ठा । अश्वत्थमेनं सुविरूढमूलम् असङ्गशस्त्रेण दृढेन छित्त्वा ॥३॥	na rūpam asyeha tathopa-labhyate nānto na cādir-na ca sam-pratiṣṭhā aśvattham-enam suvirūḍha-mūlam asaṅga-śastreṇa drḍhena chittvā
4	ततः पदं तत्परिमार्गितव्यं यस्मिन्गता न निवर्तन्ति भूयः । तमेव चाद्यं पुरुषं प्रपद्ये यतः प्रवृत्तिः प्रसृता पुराणी ॥४॥	tataḥ padam tat-pari-mārgi-tavyam yasmin-gatā na nivartanti bhūyaḥ tam eva cā'dyam puruṣam prapadye ya-taḥ pravṛtti prasrtā purāṇī
5	निर्मानमोहा जितसङ्गदोषाः अध्यात्मनित्या विनिवृत्तकामाः । द्वन्द्वैर्विमुक्ताः सुखदुःखसंज्ञैः गच्छन्त्यमृदाः पदमव्ययं तत् ॥५॥	nirmāna-mohā jīta-saṅga-doṣāḥ adhyātma-nityā vini-vṛtta-kāmāḥ dvandvair-vimuktāḥ sukha-duḥkha-saṁjñaiḥ gacchantya-mūḍhāḥ padam avyayam tat
6	न तद्भासयते सूर्यः न शशाङ्को न पावकः । यद्गत्वा न निवर्तन्ते तद्धाम परमं मम ॥६॥	na tad bhāsayate sūryaḥ na śaśāṅko na pāvakaḥ yad-gatvā na nivartante tad-dhāma paramam mama
7	ममैवांशो जीवलोके जीवभूतः सनातनः । मनः षष्ठानीन्द्रियाणि प्रकृतिस्थानि कर्षति ॥७॥	mamai-vāmsō jīva-loke jīvabhūtaḥ sanātanaḥ manaḥ ṣaṣṭhā-nīndri-yāṇi prakṛti-thāni karṣati

8	शरीरं यदवाप्नोति यच्चाप्युत्क्रामतीश्वरः । गृहीत्वैतानि संयाति वायुर्गन्धानिवाशयात् ॥८॥	śarīram yad avāpnoti yaccāp-yut-krāma-tīśvaraḥ grhītvai-tāni saṁyāti vāyur-gandhān-ivāśayāt
9	श्रोत्रं चक्षुः स्पर्शनं च रसनं घ्राणमेव च । अधिष्ठाय मनश्चायं विषयानुपसेवते ॥९॥	śrotram cakṣuḥ sparśanam ca rasanam ghrāṇameva ca adhiṣṭhāya manaścāyam viṣayān-upa-sevate
10	उत्क्रामन्तं स्थितं वापि भुञ्जानं वा गुणाञ्चितम् । विमूढा नानुपश्यन्ति पश्यन्ति ज्ञानचक्षुषः ॥१०॥	utkrā-mantam sthitam vāpi bhuñjānam vā guṇān-vitam vimūḍhā nānu-paśyanti paśyanti jñāna cakṣuṣaḥ
11	यतन्तो योगिनश्चैनं पश्यन्त्यात्मन्यवस्थितम् । यतन्तोऽप्यकृतात्मानः नैनं पश्यन्त्यचेतसः ॥११॥	yatanto yoginaś-cainam paśyant-yātmanya-vasthitam yatantopya-krtātmānaḥ nainam paśyant-ya-cetasah
12	यदादित्यगतं तेजः जगद् भासयतेऽखिलम् । यच्चन्द्रमसि यच्चाग्नौ तत्तेजो विद्धि मामकम् ॥१२॥	yad-ādityagatam tejaḥ jagad bhāsayate-khīlam yac candramasi yaccāgnau tat tejo viddhi māmakam
13	गामाविश्य च भूतानि धारयाम्यहम् ओजसा । पुष्णामि चौषधीः सर्वाः सोमो भूत्वा रसात्मकः ॥१३॥	gām āviśya ca bhūtāni dhārayām-yaham ojasā puṣṇāmi cauṣadhīḥ sarvāḥ somo bhūtvā rasāt-makaḥ
14	अहं वैश्वानरो भूत्वा प्राणिनां देहमाश्रितः । प्राणापानसमायुक्तः पचाम्यन्नं चतुर्विधम् ॥१४॥	aham vaiśvānaro bhūtvā prāṇinām deham āśritaḥ prāṇā-pāna-samā-yuktaḥ pacām-yannam catur-vidham

15	सर्वस्य चाहं हृदि सन्निविष्टः मत्तः स्मृतिर्ज्ञानमपोहनं च । वेदैश्च सर्वैरहमेव वेद्यः वेदान्तकृद्वेदविदेव चाहम् ॥१५॥	sarvasya cāham hr̥di sañni-viṣṭaḥ mattaḥ sm̥tir-jñānam-apohanam ca vedaiśca sarvair-aham-eva vedyaḥ vedānta-krd-veda-vid-eva cāham
16	द्वाविमौ पुरुषौ लोके क्षरश्चाक्षर एव च । क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते ॥१६॥	dvāvimau puruṣau loka kṣaraś-cākṣara eva ca kṣaraḥ sarvāṇi bhūtāni kūtas-thokṣara ucyate
17	उत्तमः पुरुषस्त्वन्यः परमात्मेत्युदाहृतः । यो लोकत्रयमाविश्य बिभर्त्यव्यय ईश्वरः ॥१७॥	uttamaḥ puruṣas-tvanyaḥ paramātm̥et-yudā-hr̥taḥ yo loka-trayam-āviśya bibhart-yavyaya īśvaraḥ
18	यस्मात्क्षरमतीतोऽहम् अक्षरादपि चोत्तमः । अतोऽस्मि लोके वेदे च प्रथितः पुरुषोत्तमः ॥१८॥	yasmāt-kṣaram-atītoham akṣarād-api cottamaḥ ato'smi loka vede ca prathitaḥ puruṣottamaḥ
19	यो मामेवमसंमूढः जानाति पुरुषोत्तमम् । स सर्वविद् भजति मां सर्वभावेन भारत ॥१९॥	yo mām evam-asammūḍhaḥ jānāti puruṣottamam sa sarvavid-bhajati mām sarva-bhāvena bhārata
20	इति गुह्यतमं शास्त्रम् इदमुक्तं मयाऽनघ । एतद् बुद्ध्वा बुद्धिमान्स्यात् कृतकृत्यश्च भारत ॥२०॥	iti guhyata-mam śāstram idam uktam mayānagha etad buddhvā buddhimān-syāt krtakrt-yaśca bhārata
	ॐ तत्सत् इति श्रीमद्भगवद्गीतासूपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीकृष्णार्जुनसंवादे पुरुषोत्तमयोगो नाम पञ्चदशोऽध्यायः ॥	OM tatsat iti śrīmadbhagavadgītāsu upaniṣatsu brahmavidyāyām yogaśāstre śrīkrṣṇārjuna samvāde puruṣottama-yogo nāma pañcadaśo'dhyāyaḥ